

כי מקדישיר בקדושתך קדשת

[א] פיוט לימים נוראים

נְאֻה לְקֹדֶשׁ פֶּאֶר מְקֹדָשִׁים

(1) המגיד מדובנה ביאר זאת כדלהלן;

[ב] אהל יעקב פרשת ויקרא

כי הנה בהתבונן במנהג בני אדם, כאשר יספר אחד בשבח של פלוני העשיר אשר במדינה רחוקה, אין דבריו מקובלים אצל השומע בלתי... שיהיה המספר והמהלל דומה קצת אל המהולל, כמו אם ישבחנו בכלי כסף וכלי זהב, וגם איתו נמצא כלים נחמדים, ראוי להאמין על הבנתו והערכתו יקר תפארת גדולת עשרו של פלוני.
לא כן אם הוא עני, והוא משתמש רק בכלי חרס פחותים מאד, אז אם יראה אצל בעה"ב פחות שבכלים יפליג בשבחו עד מאד... וזהו "נאה לקדוש פאר מקדושים", כי הפאר הבא לקדוש ה' מקדושים שיש להם דמיון אליו יתברך, אותו הפאר נאה ויאה.

(2) אך לפי זה היה ניתן לומר "נאה לגבור פאר מגבורים", ו"נאה לחסיד פאר מחסידים". וזה לא מצינו. **שאלה ראשונה**; מדוע אומרים כך דוקא לגבי קדושה?

(3) מצינו לגבי מעלת הקדושה סלקא דעתך שלא מצינו בשאר מעלות;

[ג] ב"ר צ, ב

"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו" [ויקרא יב, ב], יכול כמוני?
תלמוד לומר "כי קדוש אני ה' אלקיכם" [שם], קדושתו למעלה מקדושתכם.

(4) **שאלה שניה**; איך היתה הוה אמינא לומר "יכול כמוני", הרי האדם הוא בעל חומר וגוף!

[ד] הגר"מ שפירא זצוק"ל

ישנם שלשה עשר עיקרים של אמונתנו כפי שקבעם הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק [וכן מה שישראל אומרים ב"אני מאמין" לאחר שחרית]. ולכאורה יש כאן השמטה גדולה, והיא; בחירת עם ישראל לעם סגולה, שאינה מופיעה בעיקרים אלו, ותיבת "ישראל" לא הזכרה אפילו פעם אחת. והשאלה העולה מאיליה היא, כיצד עיקר יסודי זה נעדר מעיקרי אמונתנו.

(5) נראה ליישב זאת לפי מה שאמרו חז"ל על מעלותיהן של ישראל;

[ה] יבמות עט.

שלשה סימנים יש באומה זו; הרחמנים, והביישינין, וגומלי חסדים...
כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו

(6) אך בתורה מעולם לא נאמרו מעלות ישראל, ובחטא העגל והמרגלים הם ניצלו משום חשש חלול ה' "למה יאמרו מצרים" [שמות לב, יב], ו"ושמעו מצרים" [במדבר יד, יג]. מדוע לא נזכרו מעלותיהם?

[ו] דברים לב, כו-כז

אֲמַרְתִּי אֶפְאִיֵהֶם אֲשֶׁבִיתָהּ מֵאֲנֹשׁ זְכָרָם לִלְיָ כֶּעֶס אוֹיֵב אֲגֹר וְגו' פֶּן יֵאמְרוּ יִדְנֹו רָמָה וְלֹא ה' פֶּעַל כָּל זֹאת:

[ז] פחד יצחק ר"ה מאמר יב

הנה בפרשת האזינו נאמר [דברים לב, כו-כז] "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה וגו'". ההשקפה הראשונה בדברים הללו גוזלת היא את מנוחתו של המתבונן בהם. כי לפיה של השקפה זו נמצא כי כל תקות ישועתם של ישראל תלויה היא על החוט הזה של החשש "פן יאמרו". ויוצא לפי זה כי כל עבודתה של כנסת ישראל בעולמה במסירות נפשה על תורה ומצוות אינה מצטרפת כלל למערכת הישועה שכנסת ישראל יושבת ומצפה לה. ובודאי כדאית היא השקפה כזו לגזול את מנוחתו של האדם המתבונן. אבל לאמיתו של דבר אין זו אלא השקפה ראשונה. ההשקפה השנייה מעמידה את המתבונן על ההכרה כי חשש "פן יאמרו" אינו אלא גילוי פנימיות מעלתם של ישראל. כי כל עצמו של חשש זה ד"פן יאמרו" אינו בא אלא לגלות כי מציאות כבוד שמים בעולם ומציאות קיומם של ישראל הם הא בהא תליא. "אתם עדי ואני קל" [ישעיה מג, י], בזמן שאתם עדי אני קל, ובזמן שאין אתם עדי, אז אין הפה יכול לדבר [ספרי דברים לג, ה]. אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו. "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם לולי כעס אויב אגור וגו'". מגור זה מפני כעסו של האויב אינו בא אלא לגלות מעלתם של ישראל, כי מבלעדי מציאותם אין כביכול שום כח בעולם שיוכל להתנגד לכוח של כעס האויב והצר. "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם לולי כעס אויב". הדברים הללו אינם לדלג על קדושתם של ישראל ולומר דאפילו אם תסלק את מעלתם מכל מקום ראויים הם לישועה מצד כעסו של האויב. אלא אדרבא, הדברים הללו באים הם לספר קילוסם של ישראל, ולומר דמבלי ישועתם של ישראל, אין מקום לכבודו כביכול [רמב"ן דברים לב, כו].

(7) בזה נפתח לנו פתח לבאר מדוע לא נזכרו ישראל ב"ג עיקרים;

[ח] תשובה על שאלת הגר"מ שפירא זצוק"ל

נראה ליישב על פי דברי הרמב"ן הנ"ל; אין לישראל שום חשיבות עצמית מלבד היותם מרכבה למקום, ודרכם יתקיים הערך של הכרת שמו בעולם. וראה בנצח ישראל פ"ג שהמהר"ל הקדיש את כל הפרק לבאר יסוד זה. לכך ישראל לא הזכרו בפני עצמם בשלשה עשר עיקרים, כי אין להם חשיבות בפני עצמם. ואילו החשיבות שלמענה נבראו [להודיע מעשיו לבני עולם, להכיר את שמו בעולמו], אכן היא הזכרה בעיקר הראשון והשני, והם: [א] אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. [ב] אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד, ואין יחידות כמוהו בשום פנים, והוא לבדו אלקינו, היה הוה ויהיה".

(8) כשם שתיבת "ישראל" הושמטה מי"ג עיקרים, כך לא נתפרטו בתורה מעלות ישראל, כי המעלה העליונה ביותר שיש לישראל היא היותם בבואה להורות לעולם את שמו יתברך, ולית ליה מגרמיה כלום. לכך מעלותיה של כנס"י הנובעות מעבודתה לא יזכרו בתורה.

(9) אך קשה, שמעלה אחת של ישראל הזכרה בתורה כמה פעמים;

[ט] שמות י, ו

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְת פְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֲלֵה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

[י] דברים ז, ו, ושם יד, ב

כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לֵה' אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה :

[יא] במדבר טו, מ

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעַשִּׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם :

(10) **שאלה שלישית**; מדוע מעלת הקדושה של ישראל חוזרת ונשנית בתור ציון עובדה, או כציווי, ולא מצינו כן בשאר מעלות ישראל?

(11) בברכת המצוות מצינו מטבע לשון שתיקנו חז"ל;

[יב] ברכות יא:

מאי מברך, אמר רב יהודה אמר שמואל "אשר קדשנו במצותינו וצונו וכו"

(12) המקור לברכת המצוות מבואר בתוספתא;

[יג] תוספתא ברכות פ"ו מ"ב

מנין שכשם שאתה מברך לאחריו [ברכת המזון], כך אתה מברך לפניו, תלמוד לומר [דברים ח, י] "אשר נתן לך", משעה שנתן לך... ומנין שאף על התורה ועל המצות, תלמוד לומר "אשר נתן לך". ולהלן הוא אומר [שמות כד, יב] "ואתנה לך את לוחות האבן".

(13) נמצא שבתוספתא למדו חיוב ברכת המצות מן האמור בברכת המזון.

(14) **שאלה רביעית**; מה היה חסר אם רק היה נאמר "אשר צונו על נטילת לולב", מבלי לציין "קדשנו במצותינו"? והרי למדנו ברכת המצוות מברכת המזון, ובברכת המזון לא נזכרו תיבות אלו.

[יד] שו"ע או"ח סימן קכה ס"ב והגהה

טוב לכיין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח ציבור:
הגה - ויש לישא העינים למרום בשעה שאומרים קדושה, וכן מנענעים גופן ונושאים אותו מן הארץ.

[טו] באר הגולה באר הרביעי [תק].

כי כאשר יאמר שהוא 'קדוש', רוצה לומר שהוא נבדל מן הגוף, שוהו ענין הקדושה שהוא נבדל מן הגוף, ומבואר הוא למבינים. וכאשר הוא רוצה להקדיש לו יתברך ולומר שהוא יתברך קדוש נבדל מן הגוף, יש לו להתעלות מן כבידות הגוף. כי איך יהיו מקדישים לו יתברך, והאדם עם הגוף. ולכך הוא מרקד ומגביה עצמו, והוא הסתלקות מן הגוף, ואז יאמר קדושה אליו יתברך.

[טז] נתיב העבודה פי"א

מה שנושא אדם עצמו למעלה בשעה שאומרים 'קדוש קדוש קדוש', דבר זה מפני כי כל קדושה שהוא יתברך נבדל בקדושתו מן התחתונים, ואין לו יתברך חבור וצרוף אליהם. לכן האדם גם כן כאשר יאמר 'קדוש קדוש קדוש' נבדל ונבדל קצת מן הארץ, ומתנשא כלפי מעלה.

(15) **שאלה חמישית**; הנה לא מצינו הנהגה דומה באמירת חסדיו וגבורותיו יתברך [שהאומרם יצטרך לעשות בעת אמירת השבח מעשי חסד וגבורה], ומאי שנא קדושה?

(16) המפתחות לענין זה נמצאים במה שמצינו שישאל מעידים על הקב"ה שהוא קדוש;

[יז] תקט"ו תפילות לרמח"ל, תפילה טו

לה' אין שום תמונה ודמיון, והרי בעבור כך אמר הנביא [ישעיה מ, יד] "ואל מי תדמיוני ואשׁוה יאמר קדוש". ישראל עמך יודעים אמנתך, ומעידים עליך שאיך גוף, ואין בך תמונה ודמיון, אלא [דברים ו, ד] "ה' אלקינו ה' אחד". אף על פי שנראה בכמה חזיונות, אחד הוא, שאין נגבל בשום צורה.

[יח] יסוד המהר"ל לגבי עדות

המיוחד בהגדת עדות לעומת אמירת שבח הוא כפי שביאר בדר"ח פ"ד מכ"ג [תפח:]: שאין הגדת העדות הבאת המעשה לידיעת הדיינים גרידא, אלא הצגת האירוע בפועל, כביכול, מציאות המעשה משתקפת בעדים. שבראייתם חדר המעשה אל תודעתם, ועל ידי הגדתם מתגלה התרחשות המעשה כלפי חוץ. נמצא שאין הבית דין דן על פי ידיעה, אלא על פי ראייה.

(17) דוגמה לדבר;

[יט] חולין ה. [ורש"י]

מקבלין קרבנות ממושעי ישראל... חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא
האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים; דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה,

והמחלל שבת כופר במעשיו, ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית:

(18) הרי המחלל שבת הוא מעיד עדות שקר. כי שבת סהדוּתא איקרי, וכל ישראל בשבת הם עדים על שביבת הקב"ה, ועדות זו חלה עליהם. לכך המחלל שבת אינו רק עובר עבירה חמורה, אלא הוא גם עד שקר, כי עדותה של שבת מחייבת שהעד ישבות בשבת.

(19) לכך המעיד שהקב"ה הוא קדוש, חייב בעצמו להיות קדוש, כי העדות חלה על העד. ואם אינו קדוש אזי הוא מעיד עדות שקר, וכמו מי שקורא קריאת שמע ללא תפילין [ברכות יד:]. אך המשבח הקב"ה שהוא גבור, אינו חייב בעצמו להיות גבור, כי אין זו עדות, אלא שבח והלול.
ומיושבת השאלה החמישית.

(20) מהו העומק שישראל מעידים על קדושתו יתברך?

(21) כאן אנו מגיעים לתמצית דברינו; שונה היא מעלת הקדושה משאר מעלות, שבעוד שמעלת החסד היא שהאדם יעשה חסד כפי שהקב"ה עושה חסד ["מה הוא גומל חסדים, אף אתה תהיה גומל חסדים" (סוטה יד.)], הרי מעלת הקדושה היא שקדושתו יתברך חלה על ישראל, והיא כולה באה לאדם מצדו יתברך, ולא מצד עצמו, והרי היא כמעלת הנבואה, שהיא באה לגמרי מה'.

[כ] שם משמאל [חלק המועדים, ראש השנה שנת תרע"ב]

הנה אמרו ז"ל [במדרש הובא בתוספות חגיגה ג:] שלשה מעידין זה על זה, ישראל ושבת והקב"ה. והיינו שישראל מעידין על הקב"ה, שמטבע בשר ודם שיהיה להוט אחר החומרות, ורק ישראל עם קדוש, שנשמתם חלק אלוק ממעל, הם יכולין להתקדש, ואומות העולם בלתי אפשר להם שיהיו קדושים. וזהו [ויקרא יט, ב] 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם'. וכ"ק זקני זצלה"ה מקאצק אמר בזה"ל: 'קדושים תהיו', והיאך בשר ודם יכול להיות קדוש, אלא 'כי קדוש אני ה' אלקיכם'. והם הדברים שאמרנו. וא"כ כשישראל מתקדשים, הם מעידין שהשם יתברך קדוש, כי בלתי זה הרי אי אפשר שיהיו קדושים.

(22) וכן כתב המסילת ישרים;

[כא] מסילת ישרים פכ"ו

ענין הקדושה כפול הוא, דהיינו: תחלתו עבודה וסופו גמול, תחלתו השתדלות וסופו מתנה. והיינו: שתחלתו הוא מה שהאדם מקדש עצמו, וסופו מה שמקדשים אותו, והוא מה שאמרו ז"ל [יומא לט:] "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה. מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה". ההשתדלות הוא שיהיה האדם נבדל ונעתק מן החומרות לגמרי, ומתדבק תמיד בכל עת ובכל שעה באלקיו... ואמנם לפי שאי אפשר לאדם שישים הוא את עצמו במצב הזה, כי כבוד הוא ממנו, כי סוף סוף חומר הוא בשר ודם, על כן אמרתי שסוף הקדושה מתנה, כי מה שיוכל האדם לעשות הוא ההשתדלות ברדיפת הידיעה האמתית והתמדת ההשכלה בקדושת המעשה, אך הסוף הוא שהקב"ה ידריכהו בדרך הזה שהוא חפץ ללכת בה, וישרה עליו קדושתו ויקדשהו... הקדוש הדבק תמיד לאלקיו, ונפשו מתהלכת בין המושכלות האמתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים בעודנו פה בעולם הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח, וכמאמרם זכרונם לברכה [ב"ר מז, ו]: "ייעל מעליו אלקים" [בראשית לה, ג], האבות הן הן המרכבה. וכן אמרו [רש"י בראשית יז, כב] "הצדיקים הן הן המרכבה", כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש.

(23) כך מסכם זאת האור החיים הקדוש;

[כב] אור החיים ויקרא יח, ד

עוד ירצה על דרך מה שאמר התנא האלהי הרשב"י ע"ה כי רמ"ח איברי האדם ושס"ה גידיו הם כנגד מצות עשה ולא תעשה, ובעשות האדם מצוה באותו אבר שנעשית המצוה שורה בו שם הוי"ה יתברך. כי המצוה היא אותיות שם הוי"ה חציה מגולה והוא סוד עלמא דאתגליא, וחציה מכוסה סוד עלמא דאתכסיא כי אותיות מ"צ בא"ת ב"ש הם י"ה, ודבר ידוע הוא כי הקב"ה, הוא שמו ושמו הוא, בסוד אומרו [זכריה יד, ט] "ה' אחד ושמו אחד".
הראת לדעת כי בעשות המצוה נעשה האדם מרכבה לשכינה ומתהלך ה' בתוכו, וזה אומרו [ויקרא יח, ד] "ללכת בהם".

(24) נמצא שמטרת כל המצות היא להחיל קדושתו יתברך על ישראל ["וקדשתנו במצותיך"]. לכך בכל ברכת המצות מזכירים נקודה זו ["קדשנו במצותיך"], שהקב"ה נתן מצות לולב כחלק ממערכת כללית של המצות שבאו לקדש את ישראל בקדושתו יתברך. **ומיושבת הקושיא הרביעית.**

(25) הואיל ונתבאר לנו שקדושת ישראל אינה נזקפת לעבודת ישראל, אלא היא "תחלתו עבודה וסופו גמול, תחלתו השתדלות וסופו מתנה", לכך אין מניעה מלהזכירה בתורה, כי קדושת ישראל מדגישה שישראל מורים לעולם את מעלותיו יתברך. מה שא"כ שאר מעלות [רחמנים ביישנים וגומלי חסדים], הרי הן תוצאה מעבודת ישראל, והתורה נמנעת מלהזכיר שום מעלה החורגת מהיותם של ישראל בבואה של הקב"ה. **ומיושבת השאלה השלישית.**

(26) מעתה מובנת ההו"א לומר על קדושת ישראל "יכול כמוני", כי קדושה זו מעיקרא באה מה' יתברך, שקדושת ה' חלה על ישראל, לכך היה מקום לומר "יכול כמוני". **ומיושבת השאלה השניה.**

[כג] גבורות ה' פמ"ד

אמרו [ברכות ו.] שהקב"ה מניח תפילין. פירוש זה כי כל שלימות אשר יוצא לזולתו, כמו שיאמר שהשם יתברך השפיע כל הנמצאים, במה שהשלימות הוא יוצא לזולתו, הוא מעלה עליונה ושלימות יתירה מן השלימות אשר אינו יוצא אל זולתו... והשם יתברך שהוא בעליון עליונים משפיע לתחתון תחתונים... ומעלה יתירה זאת נקרא "פאר", כי הוא פאר בודאי, לכך אמר שהשם יתברך מניח תפילין... על אותן המעלות נקרא הוא יתברך [דברים י, יז] "הגדול הגבור והנורא לא ישא פנים ולא יקח שוחד", מאותן ממש הליבש את **עמו הקדוש**, ולפיכך הוא יתברך מתפאר בהם באלו ארבע מעלות שהם דומים לו יתברך.

(27) נמצא שהשפעת הקב"ה לנמצאים היא בפרט מורה על שלימותו ופארו של הקב"ה. ואין כמו מעלת הקדושה להורות כן, כי מעלה זו היא "גזור והדבק" [cut n paste] מעליונים לתחתונים, שאינה קיימת בשאר מעלותיהן של ישראל. וזהו שרמז המהר"ל בלשונו שכתב "הלביש את עמו הקדוש".

(28) היפלא שישראל קדושים משוררים ומזמרים "נאה לקדוש פאר מקדושים". "קדוש" ו"קדושים" דייקא. ו"פאר" דייקא [כי תפילין נקראו "פאר" (ברכות יא.)]. ומיושבת שאלה ראשונה.

[כד] פיוט לימים נוראים

תְּקַדֵּשׁ אֲדוֹן עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ כִּי מְקַדְּשִׁיךָ בְּקַדְשֶׁךָ קִדְשֶׁךָ נֶאֱדָה לְקָדוֹשׁ פְּאָר מְקַדְּשִׁים

(29) נמצא שהיות ישראל "עם קדוש" אינה עוד מעלה יפה, אלא זו מהותם של ישראל, שהם המרכבה להקב"ה, ועצם תפקידם הוא למלאות את חלל העולם בשמו יתברך. לכך בכל מקום ששמו יתברך מגיע, שם גם מגיעות אחדותו יתברך, וקדושתו יתברך.

[כה] תחנון

(א) שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. שְׁמֵר שְׁאֲרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵל יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל. הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:
(ב) שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד. שְׁמֵר שְׁאֲרֵי עַם אֶחָד. וְאֵל יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד. הַמְיַחֲדִים שְׁמֶךָ ה' אֶלְקֵינוּ ה' אֶחָד:
(ג) שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ. שְׁמֵר שְׁאֲרֵי עַם קָדוֹשׁ. וְאֵל יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ. הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשֵׁלֶשׁ קְדוּשׁוֹת לְקָדוֹשׁ:

(30) הצד השווה לאמירת שמע ישראל, יחוד ה', וג' קדושות; תפקיד ישראל בעולם הנובע מעדותם.

[כו] גו"א ויקרא פי"ח אות ג

אין ראוי לישראל לעשות מעשים אלו [המתועבים בעריות], שדבר זה מרוחק מישראל, ואם עושים דברים אלו הם מקלקלים מעלתם, ואין שם "ישראל" עליהם.

(31) וכך השריש רבינו יונה;

[כז] שערי תשובה שער שלישי אות קנח

עתה עמוד והתבונן גודל חיובנו לקדש את השם, כי עיקר מה שקדשנו השם יתברך בתורתו ובמצותיו והבדילנו להיות לו לעם, כדי לקדשו וליראה ממנו, ראוי שיהיו מקדשיו קדושים, בשגם הכלים שעובדים בהם לפני השם יתברך צריכים להיות קודש... ונאמר [תהלים קיא, ט] "צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו", פירוש, בעבור כי קדוש ונורא שמו צוה לעולם בריתו וקדשנו במצותיו.